

**МУЛЬТИМЕДИА ВОСИТАЛАРИНИНГ ПЕДАГОГИК ФАОЛИЯТГА
ТАЪСИРИ: ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМНИНГ ЯНГИ ИМКОНИЯТЛАРИ**

Зокирова Матлуба Райим кизи

Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети

Аннотация. XXI асрда таълим соҳасида технологик ўзгаришлар тезкор суръатларда рўй бермоқда. Мультимедиа воситаларининг пайдо бўлиши ва кенг тарқалиши педагогик фаолиятни тубдан ўзгартириб, таълим жараёнини динамик, интерактив ва самаралироқ қилиш имконини бермоқда. Бу мақолада биз мультимедиа воситаларининг педагогик фаолиятга таъсирини таҳлил қилиб, уларнинг таълим жараёнидаги роли ва аҳамиятини, шунингдек, уларнинг қўлланилишидаги муаммолар ва имкониятларни кўриб чиқамиз.

Калит сўзлар: педагогик фаолият, таълим жараёни, мультимедиа воситалари, инновацион таълим усуллари.

Кириш. Мультимедиа воситалари ўқувчиларни жалб қилувчи, билим олишни қизиқарли ва самаралироқ қилишга мўлжалланган турли шакл ва усулларда тақдим этиладиган аудио, видео, рангли расмлар, анимациялар, 3D моделлар ва ҳақиқий ҳаётдаги ҳодисаларни симуляция қилиш кабиларни ўз ичига олади.

Ўқиш жараёнини фаоллаштириш:

- **Диққатни жалб қилиш:** Мультимедиа воситалари, айниқса, рангли расмлар, видеолар ва анимациялар ўқувчиларнинг диққатини жалб қилишда муҳим роль ўйнайди.

- **Тушунишни яхшилаш:** Видеолар, аудиолар ва анимациялар ўқув материалларини визуал ва аудиал тарзда тақдим этиб, ўқувчиларнинг тушуниш даражасини оширишга ёрдам беради.

- **Хотирани яхшилаш:** Мультимедиа воситаларининг турли хил шакллари ўқиш жараёнида турли сезги органларини ишга солиб, маълумотларнинг хотирада сақланишини яхшилашга ёрдам беради.

- **Ўқишни қизиқарлироқ қилиш:** Мультимедиа воситалари, хусусан, интерактив ўйинлар ва симуляциялар ўқув жараёнини қизиқарлироқ ва жалб қилувчи қилишга ёрдам беради [1,2].

Ўқитишни индивидуаллаштириш:

- **Шахсий эҳтиёжларни қондириш:** Мультимедиа воситалари ўқувчиларнинг индивидуал эҳтиёжларини қондиришга ёрдам беради.

- **Ўқиш суръатини танлаш:** Ўқувчилар ўзлари учун қулай бўлган суръатда маълумотлар билан танишишлари мумкин.

- **Такрорлаш имконияти:** Маълумотларни такрорлаш ва тушунишда қийинчиликларни bartaraf etish учун мультимедиа воситаларидан фойдаланиш мумкин.

Ўқитиш самарадорлигини ошириш:

- **Вақт тежаш:** Мультимедиа воситалари ўқитувчиларнинг вақтини тежайди, чунки улар ўқув материалларини тайёрлаш ва тақдим этишда кўпроқ самарали бўлишига ёрдам беради.

- **Қўшимча материалларни тақдим этиш:** Мультимедиа воситалари ўқитувчиларнинг дарсликларга ва қўшимча манбаларга мурожаат қилиш имкониятларини кенгайтиради.

Ўқитиш сифатини ошириш: Ўқув материалларини турли хил шаклларда тақдим этиш, ўқувчиларнинг диққатини жалб қилиш, тушунишни яхшилаш ва ўқишни қизиқарлироқ қилиш орқали таълим сифатини оширишга ёрдам беради [3].

Мультимедиа воситаларининг турлари ва уларнинг педагогик фаолиятда қўлланилиши

Мультимедиа воситаларининг турлари кўп ва ҳар бири ўзгача имкониятларга эга.

Компьютерлар ва интерактив доскалар:

- **Ўқув материалларини тақдим этиш:** Компьютерлар ва интерактив доскалар ёрдамида ўқув материалларини кўргазмали тарзда тақдим этиш, анимациялардан фойдаланиш, тестлар ўтказиш ва ўқувчилар билан интерактив мулоқот ўрнатиш мумкин.

- **Онлайн таълим:** Компьютерлар интернетга уланиш орқали онлайн таълим платформаларига кириш имконини бериб, ўқитувчилар ва ўқувчилар ўртасидаги масофавий мулоқотни таъминлайди.

Видео ва аудио воситалари:

- **Визуал таълим:** Видеолар ўқиш жараёнини кўргазмалироқ қилиш ва ўқувчиларнинг тушуниш даражасини оширишга ёрдам беради.

- **Аудиал таълим:** Аудиолар тил ўрганишда, шеърят ўқишда, мусика таълимида ва бошқа соҳаларда самарали фойдаланилади.

3D моделлар ва симуляциялар:

- **Маконни тасаввур қилиш:** 3D моделлар ўқувчиларнинг маконни тасаввур қилиш қобилиятини ривожлантиради ва уларнинг илмий маълумотларни чуқурроқ англашларига ёрдам беради.

Интерактив ўйинлар:

- **Қизиқиш ва мотивация:** Интерактив ўйинлар ўқувчиларнинг қизиқишини ошириб, ўқишнинг мотивациясини кучайтиради.

Мультимедиа воситаларининг қўлланилишидаги муаммолар ва имкониятлар

Мультимедиа воситаларидан фойдаланиш имкониятлари билан бир қаторда, уларнинг қўлланилишидаги муаммолар ҳам мавжуд [4].

Муаммолар:

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

- **Техник жиҳатлар:** Таълим муассасаларининг барчасида замонавий технологиялар ва мультимедиа воситалари бўлмаслиги, интернетга кириш имкониятининг чекланганлиги, дастурлар ва ресурсларга кириш қийинлиги, ўқитувчиларнинг технологиялар билан ишлаш кўникмаларининг йетишмаслиги.

- **Психологик жиҳатлар:** Мультимедиа воситаларининг ҳаддан ташқари кўп ишлатилиши ўқувчиларнинг диққатини чалғитиши, ўқиш мотивациясини пасайтириши ва ижтимоий алоқаларни сусайтириши мумкин.

- **Инновацион таълим усуллари:** Мультимедиа воситалари инновацион таълим усуллари, янги ўқув дастурларини яратиш ва таълим сифатини ошириш учун имкониятлар яратади.

- **Ўқитишнинг индивидуаллаштириш:** Мультимедиа воситалари ҳар бир ўқувчининг индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиб, ўқитишни шахсийлаштиришга ёрдам беради.

Глобал алоқа: Онлайн таълим платформалари ўқувчиларга дунё бўйлаб бошқа ўқувчилар ва мутахассислар билан алоқа ўрнатиш ва турли маданиятлар билан танишиш имкониятини беради.

Мультимедиа воситаларининг педагогик фаолиятда самарали қўлланилиши учун тавсиялар

Мультимедиа воситаларидан самарали фойдаланиш учун қуйидаги масалаларни ҳисобга олиш муҳимдир:

Ўқувчиларнинг индивидуал хусусиятларини ҳисобга олиш: Ҳар бир ўқувчининг қизиқишлари, билим даражаси ва ўқиш услубини ҳисобга олиб, мультимедиа воситаларини танлаш ва уларни қўллаш услубини белгилаш муҳимдир [5].

- Таълим мақсадларини аниқ белгилаш: Ўқитиш жараёнида мультимедиа воситаларини қандай қўллаш кераклигини аниқ белгилаш ва уларнинг мақсадларга еришишдаги ролини тушуниш зарурдир.

- Ўқитувчиларнинг технологиялар билан ишлаш кўникмаларини ошириш: Ўқитувчилар мультимедиа воситаларини қандай қўллаш ва уларни ўқитиш жараёнига органик тарзда бирлаштириш бўйича тренинглар ўтказиш керак.

Ўқувчиларни мультимедиа воситалари билан ишлашга ўргатиш: Ўқувчилар мультимедиа воситаларини тўғри фойдаланиш ва улар орқали янги билимлар олиш бўйича кўникмалар олишни ўрганишлари керак [6].

Хулоса. Мультимедиа воситалари XXI асрда таълимнинг ривожланишига катта таъсир кўрсатмоқда. Улар ўқитиш жараёнини фаоллаштиради, индивидуаллаштиради, самарадорлигини оширишга ёрдам беради. Муаммоли вазиятлар ва чекловларга қарамай, мультимедиа воситаларининг таълим соҳасида қимматли ва зарур инструмент эканлиги аниқ. Улар таълим сифатини оширишга, ўқитиш жараёнини замонавийлаштиришга, ўқувчилар учун қизиқарли ва самарали ўқиш муҳитини яратишга ёрдам беради. Таълим соҳасида мультимедиа воситаларини

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

самарали фойдаланиш учун доимий равишда изланиш ва инновациялар керак, чунки таълим соҳаси доимий равишда ривожланиб бормоқда.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. "Мультимедиа таълим: назария ва амалиёт" - И.А. Зиновьев, С.М. Комаров, А.В. Кузьмин (2003)
2. "Мультимедианинг педагогик технологиялари" - И.В. Роберт (2004)
3. "Интерактив мультимедиа таълим воситалари" - А.А. Вербицкий, Ю.А. Вербицкий (2006)
4. "Мультимедиа технологияларининг таълимда қўлланилиши" - И.В. Роберт (2010)
5. "Рақамли таълимда мультимедианинг роли" - М.А. Закиров (2015)
6. "Мультимедиа таълимнинг педагогик асослари" - Ш.К. Худойбердиев, М.А. Мирзаев (2017)

